

til undertegnede Højesteretspræsident Gram, København, Kastelsvej 19⁴, Ø. Hver Afhandling maa være ledsaget af en forsegleet Billet, som indeholder en Angivelse af Forfatterens Navn, Stand og Adresse og udvendig er betegnet med et Motto, der ogsaa maa findes anført paa Afhandlingens Titelblad. Den eller de, hvem Prisen tilkendes, erholder den Ørstedeske Medaille i Guld og desuden et Honorar paa 2000 Kr. Afhandlingerne bliver Forfatterens Ejendom. Det nærmere erfares af Prismedaille-Legatets Fundats af 29. November 1851, som under 17. December s. A. er forsynet med kongelig Konfirmation og findes i Algreen-Ussings Reskriptsamling for 1851 Side 388—92.

I Tilslutning til Ovenstaaende meddeles, at Nationalbankens Bestyrelse har udlovet et Honorar af 3000 Kr. for en af Prismedaille-Legatets Censurkomité med Prismedaillen m. m. belønnet Besvarelse af Opgave Nr. 2. Saafremt flere Besvarelser af Opgave Nr. 2 prisbelønnes, vil disse 3000 Kr. tilfalde den, hvis Besvarelse af nævnte Opgave af Censurkomitéen findes at være den bedste.

Eksemplarer af denne Bekendtgørelse kan faas i den Gyldendalske Boghandel i København og Gyldendalske Boghandel i Christiania, C. Floors Boghandel i Bergen, F. Bruns Boghandel i Trondhjem, Gleerupska Universitetsbokhandeln i Lund og Nordiska Bokhandeln i Stockholm.

Bestyrelsen for det Anders Sandøe Ørstedeske Prismedaille-Legat.

København, den 21. December 1923.

R. Gram.   V. Falbe-Hansen.   C. Ussing.

II.

Købekraftspariteten.

I sine „Principes of political economy and taxation“, hvoraf første Udgave udkom i 1817, siger Ricardo i Begyndelsen af 27. Kapitel, der handler om Penge og Banker: Det vil ikke blive troet om 50 Aar, at Bankdirektører og Ministre i vore Dage for Alvor har hævdet baade i Parlamentet og for Parlamentskomiteer, at Bank of Englands Udstedelse af uindløselige Sedler ikke havde og ikke kunde have nogen Betydning for Prisen paa Varer, Guldet og de udenlandske Vekselkurser. Nej, saamænd. For 50 Aar siden forbausede det maaske, men nu hundrede Aar efter, hvor meget af det, der

til undertegnede Højesteretspræsident Gram, København, Kastelsvej 19⁴, Ø. Hver Afhandling maa være ledsaget af en forsegleet Billet, som indeholder en Angivelse af Forfatterens Navn, Stand og Adresse og udvendig er betegnet med et Motto, der ogsaa maa findes anført paa Afhandlingens Titelblad. Den eller de, hvem Prisen tilkendes, erholder den Ørstedeske Medaille i Guld og desuden et Honorar paa 2000 Kr. Afhandlingerne bliver Forfatterens Ejendom. Det nærmere erfares af Prismedaille-Legatets Fundats af 29. November 1851, som under 17. December s. A. er forsynet med kongelig Konfirmation og findes i Algreen-Ussings Reskriptsamling for 1851 Side 388—92.

I Tilslutning til Ovenstaaende meddeles, at Nationalbankens Bestyrelse har udlovet et Honorar af 3000 Kr. for en af Prismedaille-Legatets Censurkomité med Prismedaillen m. m. belønnet Besvarelse af Opgave Nr. 2. Saafremt flere Besvarelser af Opgave Nr. 2 prisbelønnes, vil disse 3000 Kr. tilfalde den, hvis Besvarelse af nævnte Opgave af Censurkomitéen findes at være den bedste.

Eksemplarer af denne Bekendtgørelse kan faas i den Gyldendalske Boghandel i København og Gyldendalske Boghandel i Christiania, C. Floors Boghandel i Bergen, F. Bruns Boghandel i Trondhjem, Gleerupska Universitetsbokhandeln i Lund og Nordiska Bokhandeln i Stockholm.

Bestyrelsen for det Anders Sandøe Ørstedeske Prismedaille-Legat.

København, den 21. December 1923.

R. Gram.   V. Falbe-Hansen.   C. Ussing.

II.

Købekraftspariteten.

I sine „Principes of political economy and taxation“, hvoraf første Udgave udkom i 1817, siger Ricardo i Begyndelsen af 27. Kapitel, der handler om Penge og Banker: Det vil ikke blive troet om 50 Aar, at Bankdirektører og Ministre i vore Dage for Alvor har hævdet baade i Parlamentet og for Parlamentskomiteer, at Bank of Englands Udstedelse af uindløselige Sedler ikke havde og ikke kunde have nogen Betydning for Prisen paa Varer, Guldet og de udenlandske Vekselkurser. Nej, saamænd. For 50 Aar siden forbausede det maaske, men nu hundrede Aar efter, hvor meget af det, der

dengang beskæftigede Verden, er vendt tilbage, nu anfører man paany fra mange Sider alle mulige andre Helbredelsesmidler mod de skadelige Virkninger af en for stor Seddeludstedelse end det atter at søge Sedlernes Mængde reduceret. Nu er det igen ikke den af Staterne under Krigsaarene og i Aarene derefter gennem Statslaanene skabte kunstige Købekraft, der er Skyld i Prisstigningen paa Varer og Valuta, men det er alt efter Forholdene tidligere Fjenders eller nuværende Venners Ondskab, Indkredsningforsøg, Mangel paa Sparsommelighed i Folket osv. Det er imidlertid et Gode for den hele Diskussion, at Cassel i 1918 tog den Ricardoske Tanke op og udformede den i sin Teori om Købekraftspariteten, fordi denne Teori er saa enkel og klar og giver paa saa overbevisende Maade Hovedlinien i det hele Valutaproblem, at den store Almenhed, der nu om Dage deltager i Løsningen af saadanne Problemer, har kunnet tilegne sig Betragtningen.

Og Betragtningen er da den, at naar Prisniveauet i et Land stiger paa Grund af Inflation, d. v. s. paa Grund af, at der gives Befolkningen en større Mængde Købemidler i Hænde, end Erhvervslivet og Omsætningen betinger, f. Eks. ved at Staten overtrækker sin Konto i Seddelbanken og betaler Varer og Lønninger med disse Sedler, saa vil det Fald i Møntens Købekraft, der herved er fremkommet, naturligvis blive taget i Betragtning af Udlandet igennem den Pris, dette vil give for det paa-gældende Lands Mønt. Er f. Eks. det tyske Prisniveau steget til det dobbelte, saaledes at man nu kun faar halvt saa mange Varer for 100 Mark som før, saa vil Udlandet kun give det halve for Mark af deres Pariværd; men hvis f. Eks. samtidig det danske Prisniveau er steget til det firedobbelte, vil Udlandet kun give $\frac{1}{4}$ af den tidligere Værdi for danske Kroner, og den af Prisniveauerne betingede ny Paritet for Valutaerne imellem Danmark og Tyskland bliver for Noteringen af Mark her $88,89 \cdot \frac{4}{2}$. Dette er altsaa Købekraftspariteten, om hvilke Kursen skulde være tilbøjelig til at svinge.

Dette er i store Træk Teorien, og det den fremhæver, er jo ikke andet end at den fremmede Valuta som Repræsentant for de fremmede Varer naturligvis bliver drevet op i Pris i samme Omfang som Hjemmemarkedets Priser stiger. Den nyskabte Købeevne virker i samme Omfang paa hjemlige og fremmede Varer, og derved kommer Stigningen i Prisniveau og Valutakurser til at følges. Det er vistnok heldigt for ikke at fremme Troen paa en overnaturlig Forbindelse mellem Pris-

niveau og Valutakurser, hvorved Prisniveauet skulde bestemme Valutakursernes Højde, at lægge Vægt paa, at Overensstemmelsen mellem Bevægelserne i Prisniveau og Valutakurs skyldes, at disse Bevægelser er fremkaldt af den samme drivende Kraft: Stigningen i Købemidlernes Mængde.

Iøvrigt hviler jo denne som andre økonomiske Teorier paa en Forenkling af de økonomiske Begivenheder; Forskydninger i Priserne mellem de Varer et Land udfører og dem, det skal indføre, Kapitalflugt, Erstatningsbetalinger og alle andre Faktorer, der paavirker Betalingsbalancen, kan i kortere eller længere Tid føre Markedsnoteringerne paa Valutaerne bort fra Købekraftspariteten.

Betragter man f. Eks. Forholdet mellem danske Kroner og Sterling, viste de Undersøgelser, som Valutakonferencens statistiske Udvalg foretog (Valutakonferencens Forhandlinger 1923, S. 308), at Købekraftspariteten beregnet efter dansk og engelsk Detailprisniveau i Aarene efter Fredslutningen laa væsentlig under Markedsraterne. Tallene var følgende:

	Købekrafts- pariteten.	Forholdet mellem Valutaerne.
1914....	106	100
1915....	93	101
1916....	92	93
1917...	86	88
1918....	87	88
1919....	100	105
1920....	103	128
1921....	107	119
1922....	110	116

Sterlingkurserne laa saaledes navnlig i 1920 og 1921 væsentlig over Købekraftspariteten, saaledes at vi tilsyneladende „betalte Sterling for dyrt“. Men det, der skete i disse Aar, var, at flere af de afgørende Forudsætninger for at betragte Købekraftspariteten som maalgivende for Valutakursernes Højde var bristet, navnlig den Forudsætning, at Prisstigningen skal ramme alle Varer ens. Hvis dette nemlig ikke holder Stik, saa bliver den Usikkerhed, der knytter sig til Pristallet som Maal for det paagældende Lands Møntværdi af afgørende Betydning ved Bedømmelsen af Forskellen mellem Købekraftsparitet og Valutakurs.

Sagen er jo den, at de forskellige Pristal er sammensat paa forskellig Maade, saaledes at Priserne paa de forskellige

Varer, der indgaar i Tallet, kan have meget forskellig Vægt. Saalænge alle Varer stiger eller falder med samme Procent, spiller dette ingen Rolle. Men hvis de enkelte Varer stiger ulige meget i Pris, saa forstærkes eller svækkes disse Forskydninger ulige meget i de forskellige Pristal, og saa kan der fremkomme Forskydninger i Købekraftspariteten, medens Vekselkursen holder sig uforandret, eller Vekselkurserne kan ændre sig, medens Købekraftspariteten ligger fast.

Tænker man sig to Lande, der ombytter Smør og Kul, og i hvilke Smørprisen er steget til det 4dobbelte og Kulprisen til det 9dobbelte, (hvilke Stigninger nogenlunde svarer til Forholdene i 1920), og beregner man for Simpelheds Skyld alene Prisniveauerne efter disse to Varer, faas følgende Resultater, idet det er forudsat, at Smørret i det ene Lands Pristal har den dobbelte Vægt af det andet Lands:

$$A. (1 \times 400 + 4 \times 900) : 5 = 800$$

$$B. (2 \times 400 + 3 \times 900) : 5 = 700.$$

I Landet A er Prisniveauet efter denne Beregning nu 800, i Landet B 700 og Købekraftspariteten for Landet A.s Valuta i B er Pariværdi $\times \frac{7}{8}$. Men da Smørret og Kullet ganske vist

er steget ulige stærkt overfor hinanden, men begge er stegne lige stærkt i de to Lande, skulde der strengt taget ikke være nogen Grund for disse til at ændre Bedømmelsen af hinandens Møntværdi. Vekselkursen mellem Landene skulde altsaa være uforandret. Men da det sædvanlige vil være, at det ene Land eksporterer Smør, det andet Kul, vil den Prisforskydning, der er indtraadt, paavirke Betalingsbalancen mellem de to Lande i det Lands Disfavør, der skal købe Kullene og kun har det lidet værdifulde Smør at give igen, og det nævnte Land vil derfor se Værdien af de fremmede Valutaer stige over Købekraftsparitet, hvilket formentlig var en af Aarsagerne til Forskellen her i Landet imellem Købekraftsparitet og Sterlingkurs i Aarene 1920 og 1921. Imidlertid, dette var en Digression. Hvad jeg vilde give, var en grov Illustration af den Betydning, Pristallenes uensartede Sættelse har for de Maal, de afgiver paa Bevægelserne i Prisniveauet.

Dette Forhold vil nærmere fremgaa af nedenstaaende Beregning over Købekraftsparitet og faktisk Vekselkurs mellem danske Kroner og Sterling, hvorved Købekraftspariteten er beregnet paa Grundlag af Finanstidendes Engrospristal og forskellige engelske Pristal.

	Finans- tidende Pristal	Statist		Times		Economist		Fakti- Ster- ling kurs
		Pris- tal	Købe- krafts- paritet	Pris- tal	Købe- krafts- paritet	Pris- tal	Købe- krafts- paritet	
1. Sep. 1923 .	202	141	26.00	157	23.35	163.3	22.60	24.8
1. Okt. — .	205	150	24.80	160	23.25	167.6	22.10	25.6
1. Nov. — .	207	150	25.10	161	23.35	168.4	22.40	26.1
1. Dec. — .	210	156	24.50	168	22.70	177.0	21.65	24.1

Det vil nu her ses, at disse tre Pristal ligger paa forskellig Højde, og ved Anvendelsen af det lavest liggende af dem (Statist's) faar man en ganske god Overensstemmelse mellem Købekraft og Vekselkurs. Men Spørgsmaalet er jo: Hvilket af de tre Tal giver det nøjagtige Udtryk for Sterlingens indenlandske Købeevne (rent bortset fra, hvad Finanstidende giver for danske Kroners Vedkommende).

Grunden til Forskelligheden i de tre Pristal beror dels paa Forskelligheder med Hensyn til de Priser, der anvendes, (Importpriser, Markedspriser, Eksportpriser osv.), men især med Hensyn til den Vægt, der tillægges de forskellige Varers Pris i Beregningen. Nedenstaaende Oversigt taget fra A. W. Flux: The measurement of price changes (Journal of The Royal Statistical Society, 1921, S. 186), giver et godt Indtryk af Ulighederne.

Gruppens Vægt	Economist	Statist	Times
Kornvarer	137	156	200
Kød og Fisk	68	133	100
Andre Fødevarer	159	133	200
Tils. Fødevarer	364	422	500
Kul og Metaller	182	156	200
Tekstiler	227	178	150
Andre Raastoffer	227	244	150
Tilsammen	636	578	500
Ialt	1000	1000	1000

Disse Uligheder har medført, at de tre Pristal ligger paa forskellige Niveauer, og følger man Prisbevægelserne i de sidste Maaneder vil det ses, at den ringe Vægt, der i f. Eks. i Statist's Pristal lægges paa „Andre Fødevarer“, hvori indgaar den mod Udgangen af 1923 stærkt forhøjede Sukkerpris, maa give en mindre Stigning for dette end for Economist's og Times'. I samme Retning virker, at Statist tillægger

„Andre Raastoffer“, der er steget forholdsvis lidt, høj Vægt. Den høje Vægt, Economist tillægger Gruppen Tekstiler, der er steget stærkt, maa give et højt Pristal; den lave Vægt, Times tillægger Gruppen, maa gøre Stigningen for dette Pristal svagere.

Men medens man saaledes nok i nogen Grad kan analysere Grunden til Bevægelserne paa de forskellige Pristal, findes der jo intet Holdepunkt for at hævde, at det ene af Pristallene nøjagtigere angiver Sterlingens Købekraft end det andet. Og naar dette er Forholdet, er det klart, at en direkte Slutning fra Købekraftsparitet til, hvad Vekselkursen „bør være“ ikke er mulig. Som det vil ses, er der pr. 1. Dec. 1923 trods alt dog ikke mere end 8 pCt. Forskel paa Statist og Times og 6 pCt. paa Times og Economist. Men 8 pCt. i en Sterlingkurs paa 25 er 2, d. v. s. at en Beregning af Købekraftspariteten efter Finanstidende og Statist giver Overensstemmelse med Vekselkursen, men bruger man Times, faar man en Sterlingkurs, der er 2 Kr. „for høj“.

Lignende Betragtninger kan anføres over Detailpristallet, som jeg tidligere her i Tidsskriftet har ment burde foretrækkes ved disse Beregninger, fordi det sandsynligvis nøjagtigere angiver en Mønts Købeevne. Sammenligner man f. Eks. det danske og det engelske Detailpristal pr. Juli 1920 faas følgende:

Gruppens Pristal	Danmark	England
Fødevarer.....	253	255
Klædevarer.....	355	430
Bolig	130	120
Brændsel og Lys	563	230
Andre Udgifter..	237	252
Ialt	262	252

Disse Forskelligheder imellem Stigningen i Grupperne indenfor hvert Land og imellem de to Lande er saa store, at de ikke giver megen Tro til, at et Gennemsnit af disse Tal skulde give noget særligt nøjagtigt Udtryk for Nedgangen i henholdsvis Kronens og Sterlingens Købeevne. Hertil kommer, at medens Fødevarer indgaar i det danske Pristal med en Vægt af 46 0/0, indgaar de i de engelske med 60 0/0. Til Gengæld har „Andre Udgifter“ i det danske Pristal en Vægt af 19, i det engelske 4. Dette maa naturligvis trykke det danske Pristal overfor det engelske, saaledes som Stigningen i de paa-

gældende Grupper fremtræder, og derved trykke Købekraftspariteten.

Jeg anser Teorien om Købekraftspariteten som meget frugtbar, især fordi den saa stærkt lægger Vægt paa Sammenhængen mellem det indenlandske Prisniveau og Vekselkurserne, og derved understreger, at de Faktorer, der foranlediger Ændringer i det indenlandske Prisniveau, ogsaa medfører Ændringer i Vekselkurserne. Men vore Pristalsberegninger er endnu saa primitive, at man ikke tør bruge Afvigelser mellem Købekraftsparitet og Vekselkurs til andet end en Foranledning til at søge efter de Kræfter, der har fremkaldt Afvigelsen. Thi det maa vel erindres, at Vekselkursen er en faktisk konstateret Pris, men Pristallet er et Forholdstal.

Det er det rent beregningsmæssige ved Tilvejebringelsen af et Udtryk for Købekraftspariteten, jeg her har søgt at belyse. Der er, som allerede nævnt, en Række Faktorer paa Betalingsbalancen, der vil kunne give mere eller mindre langvarige Udslag i Vekselkursen fra Købekraftspariteten. Det skal jeg ikke nærmere komme ind paa i denne Sammenhæng.

E. C.

III.

Faldet i Franckursen.

Fra Nytaar 1923 til Nytaar 1924 faldt den franske franc fra ca. $6\frac{3}{4}$ cents pr. fr. til ca. 5 cents, d. v. s. fra ca. 35 til ca. 25 pCt. af Guldværdien. Regner man, at Guldet fra Verdenskrigens Udbrud til nu er faldet ca. 35 pCt. i Værdi, svarende til at det amerikanske Prisniveau er steget fra 100 til ca. 150, giver dette et Fald i francens Købeevne fra 1914 til 1924 paa ca. 85 pCt., d. v. s. til imellem $\frac{1}{6}$ og $\frac{1}{7}$ af Førkrigsværdien.

I „Le Rentier“ for 17. Januar 1924 karakteriseres denne Brøks Angivelse af francens nuværende Værdi som „manifestement inexacte“, hvilket mærkelige Udtryk formentlig er fremkaldt ved, at det franske Prisniveau ikke er steget tilnærmelsesvis saa stærkt, d. v. s. at francens indenlandske Købeevne ikke er faldet saa meget som den udenlandske. Dette hænger naturligvis sammen med, at Ind- og Udførselen i Frankrig spiller en forholdsvis mindre Rolle for Landets Økonomi, saaledes at det indenlandske Prisniveau kun langsomt paavirkes af Faldet i Vekselkursen.